

ZGODNJA DANICA.

Katolišk cerkven list.

Danica izhaja vsak petek na celi poli, in veljá po pošti za celo leto 4 gld. 20 kr., za polleta 2 gld. 20 kr., za četert leta 1 gld. 15 kr. V tiskarnici sprejemana na leto 3 gold. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četert leta 96 kr., ako zadeno na ta dan praznik, izide Danica dan poprej.

Tečaj XXIII.

V Ljubljani 30. kimovca 1870.

List 39.

Brezbožnežu.

Obletvati listje
Raz drévja začne,
Pričnó nam sahnéti
Tud rožice vse.

Oné veselile
Spomladi so nas,
A zdaj pa že vene
Jim lépi obraz.

Ti človek brezbožni,
Ki grešno živiš,
Kaj ti se od rožic
Prav nič ne učiš?

Sej rožam enako
Minljiva si stvar,
In vendar le malo
Ti Stvarnik je mar!

Pa čakaj, brezbožnež!
Prišel ti bo čas,
Ko Bog bo obernel
Od tebe obraz!

Za gréhe on sodil
Te bode ostró,
Izgovor nobeden
Pomagal ne bó!

Le čednost resnična,
Spokorno sercé
Pomilosti sodbo,
In zbríše dolgé.

Jos. Prosén.

Siroti.

Zvon glasi se žalujoče,
V grob nesejo mertvega;
Med pogrebi dete stoče:
Kje si, ljuba mamica?

Oj ne plakaj, dete vbógo,
Ker več nimaš mamice,
Nič ne toži čez nadlógo,
Ki ti tare serčice.

Sej umreti vsakdo móra
In pustiti grešni svet;
V rajú pa mu sije zora,
Tam snidó se dragi spet.

Josip Prosén.

*Delo otrokom potrebno.**

„Kdor ne dela, naj ne jé,“ je učil nekđaj sv. Pavel. Dan danes bi se marsikteri temu uku posmehovali, zlasti tisti, ki živé ob samem kapitalu. Ali taki muzovci ne poderejo stala tej resnici, kajti nobena dolžnost ni tako obširna, kakor delo. Ta véže vsacega človeka, ki na svet pride. Nobeden ni zato na svetu, da bi nič ne delal. Delati veleva že natora človeška sama, zato je nemarno postopanje gerdo, je sramota. Delo živi, vterja in jači moči, delo vzderžuje življenje; postopanje je hiranje, je smert. Kdor tedaj ne dela, ni vreden, da jé, t. j. ni vreden, da živi. Vse stvari na zemlji delajo, kakor jim je Božja roka odkazala, in človek, naj imenitniše delo Božjih rok, bi postopal? Tudi bogatinci morajo delati, če ne iz družega vzroka, vsaj za to, da spolnijo namen, ki ga jim je Bog odločil. Vsako kolesce, ktero pri nastroju ali skladbi nič ne pomaga k skupnemu gibanju, je odveč, ga ni treba: človek, ki nič ne dela, ne vé, zakaj je na svetu, nima tedaj pravice živeti.

Ker je delo tolike tehtnosti in imenitnosti za človeštvo sploh, je prva naloga staršev in odgojiteljev,

* Naj bi se brali enaki spisi mladini v nedeljskih in vsakdanjih šolah in o družih prilikah v poduk. Vr.

da otroke že v nežni mladosti k delu in pridnosti nagibajo; česar se človek v prvih letih privadi, s tim se navadno tudi peča. Pri izreji tedaj ni le na tem ležeče, kar odgojitelji storijo, temveč na tem, kar otroku storiti velijo. Gospodar mladega iskrenega konjiča poja po planjavah, ga sili na vkreber teči, mu naklada razna bremena, da se mu tako vterdi, čverst in gibčen postane, enako mora odgojitelj odgojenca vaditi, da sam dela, se sam trudi in poti ter razvija svoje telesne in dušne moči. — Delo je dvojnato, dušno in telesno. Obojega se imajo otroci že v mehki mladosti poprijeti. Telesno delo jim krepi, razvija in uterjuje telesne ude in moči, ter jih ohrani zdrave in vesele; dušno delo pa jim vadi in oživlja dušne moči, jim blaži serce, vterjuje dobro voljo in jih uči poslušati glas vesti, da polagoma spoznavajo ločiti dobro od hudega in jamejo sami čutiti, zakaj so na svetu.

Najpred se otrok uči hoditi, sedeti, stati in igrati. Vendar mu je treba zgodaj dokazati, da igrača ne gre zmiraj, da se mora tudi kaj resnega poprijeti. Zato so naj primerniše take igrače, ki otroka dela vadijo, na delo opominjajo. Izročijo naj se mu prav lahke domače opravila, ukaže naj se mu n. pr. kaj prinesti, deržati, sobo pometati, prah brisati z mize in stolov, pospravljati hišno orodje in obleko, kermiti kuretnino in drugo žival itd. Taka in enaka opravila naj si otroci med seboj delijo in se verstijo na dneve ali tedne. Posebno naj se na to gleda, da znajo sami sebe čedno opravljati. Streči dečkom in deklicam nikar, ako si sami lahko pomagajo, temuč le pokaži jim, kako se sami oskerbevali. Sami naj se oblačijo, sami umivajo, sami češejo, sami snažijo čevlje in drugo obleko. (Bere se o nekem študentu, da mu je v viših šolah to nar bolj hudo delo, ker se je moral sam umivati, česati in napravljati. Do tedaj so mu to oskerbovali starši in posli, zdaj pa se je sam z veliko nejevoljo po dve uri ukvarjal! Učen, pravijo, ta mož nikoli ni bil. Kaj če tudi biti iz lenega bóha, ki se ni naučil sam sebi pomagati?)

Še težavniše, pa tem potrebnije je otroka priganjati k dušnemu delu. Koliko truda, preden se nauči naj navadniših reči, preden začne samostojno misliti, preden jame spoznavati, kaj mu je v resnici koristno, kaj mu škoduje! Kako težko se mu iztrebi slabo nagnjenje in vcepi blagočutje in lepe čednosti! Človek na svet ne prinese nič družega seboj kakor slabo telo, ki si samo ne more pomagati na nobeno stran. Dušne moči še spijo: ne vé ne za-se ne za druge reči krog sebe v naravi, ne za Boga ne za svoj prihodnji namen. Okorniše stvari ni na svetu kakor je človek po rojstvu. — Žival kmali jame iskati živeža in ga zna poiskati, vé se umakniti nevarnosti, pozná sovražnika, in vé kaj ji koristi, kaj škoduje; človeka moraš pa vsake reči še le na-

učiti. In blagor, trikrat blagor otroku, kateri ima dobrega učitelja, ki mu vé razjasniti, kaj je v njem, krog njega in nad njim. Pervi učitelji so navadno starši, kateri naj tudi tukaj več velevajo in ukazujejo, kakor sami delajo. Otroku mora sam zbudjati in razvijati svoje dušne in telesne moči, odgojitelji naj mu le vedno dajajo priložnost, mu zmiraj odkazujejo pravo pot. Da se mu izbistri um, naj ga pustijo, da sam izreče v raznih rečéh svojo sodbo; ako je napačna, naj jo popravijo. Da se mu vterdi spomin, naj mu dajó dosti na pamet se učiti, in pogostoma ponavljati. Da se mu blaži serce, izbudi blagočutje in se ostri vest; naj pazijo, da na tanko spolnuje dolžnosti, ktere ima do Boga in do bližnjega. Naj skerbijo, da vsikdar na tanko opravlja navadne molitve, službo Božjo in druge keršanske navade; nikdar naj mu ne pustijo bližnjemu krivice delati, slabo o njem soditi ali govoriti; naj dovolijo, da otrok sam ubožcem milošnjo deli, da tudi živalicam kaj dobrega privošči. Pred vsem pa naj ga vadijo, da zná sam huda nagujenja krotiti in se varovati tega, kar je škodljivo, napačno, pregrešno, ko bi mu bilo še tako prijetno, da vé za hudo besedo lepo odverniti, razžalniku ne zameriti, kar je ostudno, tega se varovati, če ga tudi nihče na vidi. — Poseben dar Božji je tudi domišljija ali fantazija, ktera nas na perutih blagih misli in čutil visoko nad oblake povzdiguje, da zamoremo za nekoliko časa pozabiti revščino in sleparijo sveta. Pri otroku je ta dušna moč silno živahna in mu vtisne blage podobe tako globoko v serce, da jih svoj živi dan ne pozabi in se jih še v starosti spominja z velikim veseljem. Kdo ne pomni, s kolikim veseljem je že v prvih letih prešteval zvezdice na nebu, kako lepo si je mislil že kot otrok nebeško veselje, kako si ga je narisal z vsem lepotičjem, z vsimi prijetnostimi, ki so mu bile takrat znane! Koliko hudega lahko odverne živa domišljija, ako se hrani v pravih mejah! Koliko dobrega pa tudi uniči, ako se že zgodaj na napačno stran oberne!

Iz tega se lahko razvidi, s koliko previdnostjo in skerbjo se mora ravno ta stran pri otroku razvijati in blažiti. —

Pridnost tedaj naj se otroku najprej vcepi, priporoča in delo naj se tako vravná, da se mu bo priljubilo. Bog ne daj vpricho otrok tarnati, kako žalostno, češ, je za človeka, da mora delati in se potiti, nasproti pa, češ, da je dobro za lenuhe in postopače, ki nemarno čas tratijo in ljubi dan Bogu kradejo!

Ne smem tukaj zamolčati, kako zlo napéno delajo starši, kateri otroke brez vsega dela pusté, kateri so začeli v šolo hoditi. Ako pustiš brez dela šterkovca, kadar pride na počitnice, kmali boš imel napihnjena klôpa, polnega pregréh in pa visokih misel, češ, kdo ne vé kakošen gospod že je! Uči naj se raji z delom, kako terdo je treba kruh služiti, da bo vedil domačim zanj hvaležen biti, kadar mu hlebec prinesó v Ljubljano, v Kranj ali v „Mejsto.“ — Pred vsem pa z dobrim zgledom sveti otrokom in mladini!

Ni pa še zadosti, da otroci karsibodi delajo; morajo namreč to, kar delajo, tudi redno in na tanko opravljati. Vse, kar rabijo, knjige, obleka, igrače, mora biti vselej na odločenem kraju, le za trenutek naj se drugje ne terpi. Vsako opravilo naj ima svoj gotov čas, spanje, jed, molitev in delo. Vsak naj le to dela, kar se mu zapové, in dotlej, dokler se mu je ukazalo. Gotovo je na takem redu in na tej natančnosti še več ležeče, kakor na delu samem.

Še ene reči tukaj nikakor ne morem in ne smem zamolčati. Na prvi pogled je reč, ktero imam v mislih, majhne važnosti in se dá z eno samo besedo dopovedati in naučiti, a vendar je takorekoč os, krog ktere

se ves svet suče. Beseda ta je: dober namen. Nive, nam pripoveduje zgodovina, je bilo tako mesto, da so zdaj naj več mesta skoraj vasi proti njemu. Pa kaj imamo zdaj od njega? Kup persti in silnega kamenja. Taki kup kamenja in persti pred Bogom je vse tvoje delo, gnanje, trud, pisanje itd., ako ni sklenjeno z dobrim namenom.

Nasproti pa moramo reči, da vsaki mahljej pobožnega dninarja ima večno veljavo, ako ga stori iz pravega namena, iz ljubezni do Boga. Torej ne morem zadosti povdarjati, naj starši prav zgodaj otroke učé in napeljujejo, da bodo vsako stvar storili iz pravega čeznatornega namena, rekoč: „Naj bo Bogu na čast in moji duši v zveličanje.“ Iz gole navade, zaradi posvetne dobičkarije, zgolj zavoljo ljudi slabo opuščati in dobro delati, še ni keršanska čednost, ki bi storila človeka Bogu dopadljivega in večnega veselja vrednega, ampak je le natorna poštenost — „humanitét“ pravijo učeni ljudje, — ta pa nima pred Bogom veljave, ker ne izvira iz milosti (gnade); pa sej v hudih skušnjavah tudi nima stanovitnosti in se le bolj na videz šopiri. „Pravični iz vere živi.“ Nauči tedaj otroke, kako se vsako jutro dobri namen stori za celi dan, in kako koristno je, ga pri delih ponavljati. Ako kateri kaj napačnega stori, ga nikar le s tim ne kregaj, češ, kaj bodo pa ljudje rekli? kaj bi bilo, ko bi te ta in ta videl?“ Reci raji: „To je Bog prepovedal; to Boga žali, zato te bo Jezus sodil; — tako ne boš prišel v nebesa; — Božje oko, — angelj varh te vidi“ itd. Prav ginljivo je neka mati učila svojo hčer, da se „mora milošnja deliti zavoljo Boga.“ V kotu je imela podobo spijočega Jezuska in spredaj jerbašček, v kterega se je morala vsaka reč pred djati, takorekoč Jezusu darovati — preden jo je dobil revež. Po dobrih vstavah ali inštitutih imajo altarčke, pred ktere pokladajo mladenči, ali dekllice kak kosček kruha, kak sad ali kar si hočejo pritergati iz ljubezni do Jezusa, itd., in tisti zlati darčki se poberó in vbogajme razdelé. Ali bi se ne dalo to posnemati tudi po keršanskih hišah, po kterih že tako dobri otroci imajo svoje altarčke, zlasti o Božiču, in o Šmarnicah? Sto in sto priložnost je, da se ta nauk otrokom v djanji pokaže.

Ko bi starši in redniki otroke tako naučili delati in Bogu služiti, gotovo bi imeli vsi ljudje zadosti kruhka na svetu in na tako rogoviljenje, kakoršno je v našem divjaškem veku, bi še misliti ne utegnili.

Pristavimo naj še to, da po mestih in po kmetih bi pri duhovski in deželski gosposki, pri starših in vsih višjih imela perva skerb biti zastran mladine, da se vsak otrok do časa kacega poštenega dela poprime. Naj hujšega se je bati od tacih otrok, ki brez dela okrog postopajo in kradejo, kar koli jim pod roko pride. Tacih mladih potepinov delo je tudi to, da precej začno duhan puhati; v začetku končke smodk po ulicah pobirajo, ali očetovo dimko izmaknejo, da tobak pijejo, potlej pa kradejo, da ga sami kupujejo. Taki zanikarneži tudi velikrat požgó poslopja ali cele vasi. Ravno undan je v Slonovih ulicah pri nekolicem vetru velik žark odletel od smodke tacega smerkovca skorej pod lesene vrata; naj bi ga bil veter vergel v kako listje, slamo ali kaj enacega vnetljivega: kmali bi bil požar! —

Janez Brencé, **nekdanji Unški fajmošter.**

(Dalje.)

Že te pisma dosti očitno razodevajo pravega duha in za vse dobro goreče serce ranjkega gospod Janeza kot duhovnega pastirja. Preselimo se sedaj z njim s

Podkraj pri Vipavi na Unici na Notranjskem, kamor je bil leta 1860 za fajmoštra postavljen in tretjo nedeljo po veliki noči tistega leta slovesno vmeten. Da mu je prava omika in sreča mladine kakor poprej tudi na Unici bila posebno pri sercu, se že samo vé. Kake tri leta je bila šola še v najeti hiši; ali gospod Janez ni miroval, dokler se ni postavilo za šolo lastno poslopje in tako lepo, da ga na kmetih ni enacega, s pomenljivim napisom: „Veri in omiki.“ Vi neumni liberalni blatovci! ali vas ne bo jelo grizti po trebuhu, ako le berete ta napis — vas, ki se ženete za brezverske šole? Da šola brez verske podlage ne veljá nič in še le v sprido in nesrečo mladini služi, ni treba še le dokazovati, ker to jasno spričuje že zdrava pamet in zgodovina; le taki tega ne vidi, kdor je popolnoma slep. — Pa ne le domači faráni, ampak tudi sosednji Rakovčani so dajali na Unici otroke v šolo in bodo g. Janeza morda še pogrešali tudi zavolj tega, ker je njih otrokom v slabem vremenu večkrat opoldne celo hrano dajal. Gotovo bode marsikterim še v posebnem spominu ostal. — Kakor drugej, je tudi tukaj sadjorejo vedno djansko učil, in zato napravil drevesnico, naj poprej nekoliko oddaljeno od domače vasi; potem pa, ko je bila nova šola gotova, je sedaj pri šoli prostoren vertič. — Pri farni cerkvi je v žagradu tlak znižal, da je s cerkvenim pri velikem altari enake visočine. Napravil je nov tabernakelj. Vpeljal je šmarnično pobožnost. Posebno skerb je imel za povzdigo Božje službe, ter je ob vsaki posebni priložnosti ali večji slovesnosti sosedov in še drugih duhovnov naprosil, ki so mu z veseljem pristopili v pomoč; tega sem bil enkrat o svetem Martinu, farnem patronu, tudi sam priča. Kolika je bila njegova gorečnost in skerb za zveličanje duš, vsak še posebno lahko iz tega spozná, da je leta 1868 mesca listopada (menda tudi ravno o sv. Martinu) svojim faránom, čeravno je bil s svojimi dohodki bolj na pičlem, preskerbel še veliko dobroto in milost svetega misijona. Gotovo je, da svojim faránom ne more skazati večji dobrote, kakor kdor jim preskerbí milost sv. misijona, — da le potlej stanovske družbe prav vódi, in za pogostno vdeležbo svetih zakramentov skerb ima.

Pa „naše življenje je kratek le dan,“ pravi „Zvonikarjeva,“ tudi gosp. Janezu so bili kratki dnevi odločeni — ravno deset let kot fajmoštru na Unici — od l. 1860 do l. 1870. Takó namreč so mi pisali prečast. gosp. Anton Potočnik, njegov sosed in fajmošter v Planini: „Tretjo nedeljo po veliki noči leta 1860 sem ga inštalaral, in v saboto pred drugo nedeljo po veliki noči l. 1870 sem mu imel mertvaški govor.“ — Spomnim se, da že dolgo poprej, že pred kakimi 20 leti, je zavolj slabega želodca večkrat kaj potožil, in da je vsled tega nekterikrat tudi hudo zbolel. Poslednje leta je njegovo zdravje čedalje bolj pešalo. Človek si v slabosti ali boleznih včasih misli in išče s čim pomagati, kar mu pa še huje stori; tudi gosp. Janezu se je kdaj to utegnilo zgoditi. Da je čedalje bolj hiral, so pripomogle skor gotovo še druge reči... K temu mu je serce grenila tudi nehvaležnost marsikterih faranov, ki so tako malo spoznavali njegove naj boljši namene. Takó je čedalje hujši in hujši bilo, da je od 11. listopada 1869 za vselej na dom bil privezan. Drugi dan prosinca 1870 so ga planinski gosp. fajmošter prav za smert prevedili; odtok kervi je sicer bolečine začasno polajšal, se je pa mnogokrat povračal in takó revežu moči jemal. Trudil se je zopet in po sili ob roci cerkvenika nektare nedelje še maševal; po tem pa je prosil za pokojnino, ktera mu je bila tudi zagotovljena, in torej fara razpisana. Želel je v pokoj iti k svojemu ljubemu bratu čast. gosp. Jerneju, duhovnu teržaške škofije, in je za odhod že priprave delal. Pa

Bog je sklenil in hotel, da naj med svojimi Unčani počiva, ker mesca aprila že ni mógel postelje več zapustiti. Kadar je bil sam, mu je bilo hudo; kadar ga je pa kateri duhoven obiskal, je na vso bolezen kakor pozabil, in sploh se čez bolezen ni nikdar pritožil, še hvalil je zató Boga, da mu je križ poslal, da bi Kristusu na križu saj nekoliko podoben bil. Ker se zavolj dolzega bolehanja z vradnijskimi pisarijami že ni pečal, so mu planinski gosp. fajmošter kot dober prijatelj in sosed tudi pri tem šli na roko, in ta čas vse pisarije radi zanj opravljali.

Ker je bil vedno vedrega obnašanja, nihče še ni mislil in verjel, da je tako blizo smerti. Kot dobremu pastirju mu je posebno v skerbi bilo, da bi njegova bolezen faránom ne bila v kvar; zato je tudi sedaj od druge strani prijatle vabil, da bi ga namestovali, kar se je tudi godilo. Zlasti sta mu veliko tolažbo in veselje napravila prečast. gg. PP. Doljak in Valjavec, ko sta véliki teden k njemu prišla, Božjo službo namesti njega opravljala, in velikonočno nedeljo ga v zadnje s sv. zakramenti prevedila. — Kdor koli je ranjcega gosp. Brenceta v resnici poznal, dobro vé, da njegovo serce na denar in blagó nikdar ni bilo navezano. Zraven tega je pa v boleznih vedno še mislil na preselitev k svojemu bratu gospod Jerneju. To je dvojni vzrok, da je mnogo svoje robe, en predalnik, kuhinjsko orodje, omare id. kar sam zastoj razdajal, lepo zbirko bukev pa poslal prečastitim gospodom misijonarjem. Od svojega skerbnega prijatla častitega gospod Antona Potočnik-a nagovorjen, komu da svoje še ostalo imetje hoče izročiti, je vpričo njih in treh mož vso svojo revšino zapustil svojemu bratu g. Jerneju; — rečem revšino, ker vsa zapaščina je po poverhnem prevdarku bila le na 80 gl. cénjena. Glejte, to je bogatija duhovna, ki se je 28 lét trudil v nogradu Gospodovem! — Ko so imenovani sosed, planinski gosp. fajmošter, vidili gosp. Janca močno oslabljenega in čutili nevarnost, so ukazali neutegoma pisati po njih brata, g. Jerneja. V četrtek po beli nedelji, t. j. 28. aprila popoldne, so imeli spet k gosp. Janezu priti, pa nagloma so bili že zjutraj poklicani; ali ko pridejo, najdejo že merliča, — v rokah svojega ljubega brata gosp. Jerneja je življenje sklenil, kateri mu je še apostoljski blagoslov podeli in dušo v večnost spremil. Umerl je v 52. letu svoje starosti; kakor je bilo znati, mu je kri odtekla. — Pokopali so ga 30. aprila t. l. 1870, in akoravno je bilo to saboto, se je bilo vendar 10 duhovnov sošlo, poslednjo čast in ljubezen mu skazat in pospremit ranjcega na pokopališče.

„Naj težavniši opravilo (takó pišejo prečast. g. Anton Potočnik, fajmošter planinski) pa so prejšnji večer v. č. gosp. dekan (cirčniški) meni naložili, rajnemu prijatlu in sosedu govor v cerkvi imeti. Po svoji móči sem storil, in med drugimi čednostmi njegovimi šolske zasluge imenoval, ter rekel, da akoravno je glas njegov utihnil, bota delavnost njegovo oznanovala misijonski križ in šola. Zbrana je bila pri pogrebu vsa fara, bilo je solz obilno. Osmi dan smo obhajali 5. majnika, in bilo je nas duhovnov ravno toliko pričujočih, kot pogrebni dan. Upam, da ranjki tam počiva od truda, in da mu Jezus prijatelj otrok povrača z nebeškim plačilom, ker tu je bil prav po njegovi besedi otrok med otroci. — Bog nam obúdi le taci učiteljev ljudstva, in zemlja bo pokojna in nebesa se bodo polnile!“ — (Konec nasl.)

Tri mesece na Jutrovem.

LIII.

(Damask, njegova slava, svitla in senčna stran. — Zgodovinski pogled. — Keršanstvo v Damasku. — Prebivalstvo. — Strašno klanje kristjanov v Damasku leta 1860. (Jutrovi in naši turki.) — Blagodušni Abd-el-Kader. — Kaznovanje hudodelnikov. — Zaceljevanje hudih ran).

O slavnem Damasku bi se dalo veliko veliko pisati, zamorem pa le nekoliko povedati, da potopis vse preveč ne naraste. Damask (pri arabcih Dimešk ali es-Šam, v stari zavezi Dammesek) je eno naj starejših mest na Jutrovem. Že v prvih Mojzesovih bukvah (1. Mojz. 14, 5) je to mesto imenovano in potlej prav velikrat; preganjal je namreč Abraham „do Hobe, ki je ob levi Damaska,“ štiri kralje, ki so bili Lota seboj odpeljali. Bil je Damask skorej ob vsih časih izmed naj bolj cvetečih in naj imenitnih mest v Sirii, razširja se namreč po prezalem in naj rodovitnišem kraju ob Predlibanu. Sredi med prelepimi verti, ob reki Barada, bogat z vsimi zakladi, je od jutrovcev čislán za „zemeljski raj,“ „pisani golobov vrat“ in z več enacimi imeni. — Tergovstvo in obertnija je od nekđaj ondi v naj lepšem cvetu, ker se razteza mesto na nravnem potu med prednjo in zadnjo Azijo. Kakor je pa obnebjje z zemeljsko rodovitnostjo vred prijetno, tako je tudi ljudstvo prav lične rasti. Pa ravno ker so z vsim bolje obdarovani in bi imeli biti dobrotljivemu Stvarniku bolj hvaležni, so pogosto le še bolj poredni, ako se smé verjeti arab-skemu pregovoru, ki pravi: „Sámi šumi,“ to je: „Damaščanež malopridnež.“

Do začetka tega stoletja ni smel nihče po evropejsko oblečen v Damask, in do osvojenja po Egiptčanih so se mógli tujci podvreči velikemu poniževanju, preden so šli skoz vrata v mesto, s konja stopiti in orožje odložiti. Vidili bomo kmali, kako so bili še dandanašnji razsuli mohamedansko jezo in prenapetost nad kristjani, akoravno se smé sicer dosti varno in brez strahu po mestu hoditi.

Ne bom popisoval, kako je bil Damask pod Salomonom samosvojno kraljestvo, pogosto v vojski z judi, pozneje pod asirskim, kaldejskim, perzijanskim, macedonskim, rimskim gospostvom; ob času Bizantincev že le mesto nižjega reda; l. 634 osvojeno od mohamedanov; pa kako so ga Ommajadi zopet povzdignili do naj višji slovečnosti; kako je bil lastni razpor križarjev kriv, da niso Damaska predobili itd., — to gre v zgodovino.

Damask, tolikrat imenovan v sv. pismu stare zaveze, je enako imeniten v keršanski zgodovini po spreobrnjenji in oznanovanji sv. aposteljna Pavla v ondodem kraju. (2. Kor. 11, 32; Dj. 9.) Ob času bizantinskega cesarstva je imelo mesto polno keršanskih cerkev, izmed katerih je bila posebno imenitna cerkev sv. Janeza Kerstnika, v kateri je bila njegova glava hranjena.

Sedanji čas ima mesto 150—200000 prebivavcev, med kterimi je do velikega klanja 1860 utegnulo biti kacic 25.000 kristjanov raznih obredov, med njimi čez tretjino razkolnih grekov, armenov in družih, in 5000 judov, kteri so ondi menda odveč sovražljivi kristjanom. Sedanjo dobo utegne biti kristjanov 15—20000, kakor so nam pravili.

Poprej omenjena „malopridnost“ Damaščanov se je razodela zlasti l. 1860, ko so Arabi z Druzi in turki vred tudi v Damasku tako strahovito delali s kristjani, kakor po družih krajih ondod. Začetek je bit s tim, da so nekteri mladi mahomedani po cestah delali majhne križce, da bi jih teptali memgređoči, in od 8. do 9. jul. so bile vse hiše kristjanov s križi zaznamnjane, da bi derhal vedila, ktere napadati. Risali so križe v zemljo, in ko so zagledali kacega kristjana na cesti, so ga s palicami silili križ teptati. Tudi so križe psom na vrat

navezovali in kristjane silili, da naj pred njimi poklekujejo. (So mar naši keršeni turki dosti bolji, ki resnice sv. vere zasramujejo? Oni to delajo čisto vedoma in naj gledajo, če ne bo njih sodba še hujši kakor unih divjakov, zakaj oni v sovraštvu do cerkve imajo precej lastnost Turkov, Druzov in Arabov, če tudi v drugi obliki in obleki.) Tudi je bilo 9. jul. zjutraj na več hišah zapisano: „Smert kristjanom!“ Ko so to gosposki naznanili, je zaptijski (redarski) višji menda hudobneže kaznoval, da so mógli z železjem na nogah ulice pometati. To je musulmanske kramarje strašno razkačilo, derli so z oroženo derhalijo v keršanski oddelek mesta, na raznih krajih jeli požigati, ropati in moriti. Druge naznanila pravijo, da so derhali že pred poldnem bile obsule keršanski oddelek.

Hiša ruskega konzula je bila med prvimi napadena, poropana in požgana; konzula ravno ni bilo doma. Avstrijski konzul se je mógel s sabljo v roki izsekati, če ne, bi bil zgorel v zažganem poslopji. Obsada turška je imela topove, pa je vse pustila v nemar, celo vojaki so se mešali med derhal in so ropali, ženske so znad plani s hiš moške k plenu in mesarjenju hujskale. Druzi, mohamedanski „fellahi“ (kmetje) in cigani so k arabski derhali pritegovali, dokler ni bilo zunanje turške vojne na pomoč. Izmed 2700 keršanskih hiš je bilo do 2400 do čistega požganih, druge, ki so stale med turškimi poslopji, so bile pa oropane. Deset cerkev in 4 kloštri so bili razdjani, skorej vsi duhovni pomorjeni, oo. frančiškani do zadnjega vsi, 8 patrov. Na dvoru sem vidil še drevo, na katero je bil P. Engelbert obešen, blezo že umorjen, ali je bil sam na drevo bežal (ne vedo natanko) ter so mu roke zaporedoma posekali. Do 6000 se šteje vsih v Damasku pomorjenih kristjanov. Kteri so bili v cerkve bežali, so bili s cerkvami vred po ognji pokončani; v greški cerkvi jih je 500 smert storilo.

Znani algirski emir Abd-el-Kader je pri tej grozovitnosti razodel v resnici blago serce; ne le da je begoče kristjane sprejemal v grad, temveč njegovi Algirci so vso noč med gorečimi hišami hodili sem ter tje ter so vse kristjane, kar so jih dobili, seboj peljali in v varno zavetje spravili. Lazaristi, šolske sestre s svojimi sirotami in z 200 otroci in 10000 družih kristjanov je dobilo pri njem zavetje in brambo. Arabi, Turki, Druzi so bili tako vpaljeni z ropom, da so poslednjič žugali celo dvoru turškega poglavarja Ahmed-paša-ta, kteri se je poprej tako vnemarno obnašal do kristjanov. V sredo še le je z darili napravil in pregovoril nektere družovske in arabske šejhe, da so iz mesta šli; namesto tega so se pa dervili v Suknajo, kjer so greški klošter oropali, drugi so po vertih okrog mesta morili malo tisto število kristjanov, kteri so bili klanju vbežali. Celi teden je terpelo to strahovito vdelovanje! Te pošastnosti so se godile na Jutrovem po raznih krajih od 28. maj., ko so se pričele na Libanu, pa do 14. jul., ko so se v Damasku dokončevale. Homski vikši škof Gregorij omenuje v svojem naznanilu divjačnost, s kakoršno so male otročiče morili v naročji njih mater; grozovinstvo, s kterim so kloštre in cerkve požigali, kako so turški soldati skrivaj in očitno Druzom pomagali. Prizanašali so ženam in hčeram, ktere so pa seboj vlekli in čakala jih je še vse strašnejši osoda divjaške strahovitosti. Strah kristjanov je bil pred začetkom teh gnjusob tega klanja toliko večí, ker so čutili, da poglavar sam in njegovi vojaki so skrivaj želeli, da naj se kristjanje pomore, kakor pravi naznanilo, in ker so tudi zunaj mesta turki sovraštvu do kristjanov očitno razodevali; slišali so dan na dan strašnejši bogokletja, dokler se ni pričela zverševati strahovita jeza.

Med tistim strašnim klanjem se je veliko razkolnikov poturčilo, pa so jih potlej vender podavili, rekoč:

„zdaj pojdeš v paradiz, ko umerješ kakor musulman.“ Tudi star razkolnišk (ne katolišk) duhoven je menda tako svojo vero zatajil in smert storil. — Kar je bilo kristjanov obvarovanih, so večji del bežali v Bejrut, Sajdo, Egipt in druge kraje, kamor so mogli.

Strahovita rana, ki se je kristjanom na Jutrovem usekala s tem klanjem, še ni zaceljena in tudi kmali ne bo. Vender se je pa že veliko zgodilo.

Izdajavci in morivci so bili na pritiskanje evropejskih vlad hudo kaznovani. Štirje pašati, med njimi poglavar Ahmed-paša, in 300 družih je bilo ob glavo djanih, več tisuč pa vklenjenih v Štambul gnanih, kakor so očetje frančiškani pravili. Silo veliko denara so mogli kristjanom plačati ter jim vse razdžane cerkve in samostane zidati. Ravno, ko sem bil ondi, je bilo več del cerkev in samostanov ali že precej dodelanih ali saj v delu in pa obilno na vladine stroške; frančiškanska bode stala do 80.000 kolonotov (španjskih terdnjakov) in je bila že prelepo zidana s konventom vred, — mnogo iz marmorja, kakor tlak v cerkvi, v divanu. Veliki altar je iz prelepega kararskega marmorja. P. Endriko Kollado, predsednik (gvardijan), že 35 let v sveti deželi, je sam stavbar te cerkve, ki je v kaj lepem baziličnem zlogu zidana.

Vsih katoličanov v Damasku utegne biti vender že spet 6—7000, pa latinskega obreda le 2 300, več je maronitov, grekolatinov in sirijanov.

Ogled po Slovenskem in dopisi.

Iz Ljubljane. „Cassianea; Predigten u. Skizzen.“ Za l. 1869 nekteri gospodje še niso vzeli 3. in 4. zvezka; naj tedaj blagovolijo po-nje poslati. Za l. 1870 sta dosedaj na svitem 2 zvezka. Te, kakor mnogoterih družih bukev zamorejo dobiti gospodje tako, da zanje opravljajo ss. maše.

Iz Oregon-a v Ameriki naznanuje „Catholic Sentinel“ znamenito spreobrnjenje nadpolkovnika Elmer-Otis-a. Otis je bil in je sploh spoštovan častnik, prav izobražen mož, rojen Amerikanec, ki je bil kakor fraj-mavrar na naj višjih stopinjah. Za svoje nagnjenje od katoliške cerkve Otis zraven milosti Božje vé hvalo zlasti dvema bukvama slovečega P. Weningerja, ki mu jih je bil posodil eden njegovih prijatlov, namreč: „Catholicism, Protestantism and Infidelity (dobi se tudi nemško: Katholicismus, Protestantismus und Unglaube“) in „Manual of the catholic Doctrine.“ Branje teh poljudnih pa silno postavnih del je pregnalo iz duše blagodušnega moža vsako meglo presoje in dvoma in v pričo vse ondotne vojaške obsade ali garnizona je pred gorečim misijonarjem Leop. Dreiman-om opravil spoznanje katoliške vere ter prestopil v katoliško cerkev. — Omenjene bukve si sleherni lahko naroči po kakem bukvarji, ako jih nima kateri že celo v zalogi; zakaj znano je, da imamo precej slabovercev in nejevercev tudi tukaj, če prav so zapisani med katoličane, in vse Weningerjeve bukve so res pisane s posebno čverstostjo in duhovnim mazilom, ki se zlija kakor hladno olje po duhu bravecem.

22. t. m. je zborovalo društvo v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam. Društvenega premoženja je sedaj 23.133 gl. v obligacijah; 731 gl. v gotovini. Društvo se zahvaljuje g. Legatu, kateri v poslednjem času ni samo marljivo delal in skerbel za to društvo, marveč ga tudi djansko podpiral in mu naklonil še lep dar (100 gl.). Ker g. Legat iz Ljubljane odhaja, si je zbor volil za pervosednika g. dr. Jarca, c. k. deželnega šolskega nadzornika, kateri se je poslednjič občni prošnji vdal ter prevzel predsedništvo; blagajnik pa je postal g. Mih. Putre.

Sklenjeno je bilo, da nova pravila zadobé moč od

današnjega dne. Odborniki so gg.: Praprotnik, Eppih, Raktelj, Močnik, Šot, Borštnik s Šmarije, in Vranič s Preserja.

Potem je zborovalo učiteljsko društvo, katero šteje 26 domačih udov, ki plačujejo po 2 gl. na leto. Med temi je 7 duhovnov, ki društvo podpirajo, in 80 zunanjih. Društvo ima sedaj gotovine 130 gl. 74 kr., kar izvira od tod, ker mu je letos za bukvarnico dala sl. c. kr. deželna vlada iz Pfügelnove zupuščine 100 gl. in ker vpisnina udov nekaj znaša. Stroškov je imelo društvo od 30. marca 1869 do 20. sept. 1870 za časopise in za druge reči 145 gl. — Gosp. Gerkman je nasvetoval, naj bi se v slovenski abecednik vverstilo lepo vrezanih pisnih izgledov. G. Stegnar je govoril o učnem jeziku po ljudskih šolah na Kranjskem in nasvetoval veliko lepih reči, ali kar je nasvetoval, bo zverševati le mogoče, kedar bodo rešene načelna prašanja zastran ravnopravnosti jezikov. —

Dalje je zbor željo izrekel, da bi k spraševanskim odborom (komisijam), kateri bodo določevali, kaki učenci se smejo sprejemati v srednje šole, jemali tudi izvedence iz stanj ljudskih učiteljev, kateri so spraševancev bolj vajeni kakor pa gospodje, ki jih le ene ure pred sabo imajo. Gosp. deželni nadzornik razložé potem to postavo, ter pravijo, da ni določeno, iz katerega razreda ljudskih šol naj se v prihodnje sprejemajo učenci v srednje šole; — ljudske šole bodo imele po 3, 4 ali 5 razredov, in izstopivši iz ljudske šole bodo dobili izstopne spričala (izstopnice, Entlassungs-Zeugnisse). Po tej postavi bo lahko tedaj stopil iz vsake kmečke šole deček v srednje šole, samo da dostoji spraševanje. — Šole se bodo pa med sabo morale poskušati, da preveč učencev ne pade. —

G. Gerkman toži, da učitelji po deželi ne dobivajo redovno svoje plače, da se njih pritožbe v tej reči odkladajo od dne do dne. Gosp. Hočevnar, vladni svetovalec, pravi, da vlada, kadar sliši take pritožbe, jih precej reši, dostikrat pa učitelji sami ne vedó na tanko povedati, koliko in od katerega časa jim to ali uno gre; preden se vse to zvé, mine nekoliko časa in tako se ta reč odlaša.

Na to spregovori še gosp. knez Metternich, prvi vladni svetovalec, ki je bil tudi za nekaj časa prišel v zbor, ter pozdravlja zbrane učitelje, in jim v vsih rečéh obeta vladno podporo, in upanje razodeva do veselje prihodnosti učiteljstva na Kranjskem (kteró bode pa le takrat, kadar bo šola v polni edinosti z materjo svojo, katoliško cerkvijo.)

Za pervosednika je bil potem izvoljen g. Praprotnik, in za blagajnika g. M. Močnik. V odbor stopijo gg.: Belar, Gerkman, Govekar z Iga, Lapajne z Idrije, Močnik, Raktelj, Fr. Stegnar, dr. J. Sterbenc, Stegnar z Idrije.

Z učiteljskim zborom je bila tudi sklenjena obilna razstava učilnih pripomočkov, v katero so na prošnjo učiteljskega odbora poslali domači in vnanji knjigoteržci obilo obrisov iz naravoslovja, zemljevidov, bukev raznega obsega in družih reči. — Žalovati moramo, da je bilo domače slovstvo tako malo zastopano.* — O koliko

*) Po naši misli bi razstava le takrat pomen imela, ako bi domačih šolskih izdelkov in pomočkov, knjig, pisarij, risarij, modelov, ter raznih ročnih del bilo toliko, da bi bila taka poskušnja truda vredna. Kolikor je nam znano, je bilo v dekliški ljubljanski nunki šoli, zlasti v višjih olikavnih razredih, toliko fizikalnih doma narejenih modelov, botaniških zbirk, risanih zemljevidov, vsakterih tuširanih in z barvami delanih slik, ročnih naj bolj raznoterih del itd. itd. toliko, da bi bilo že to zadostovalo za lepo in izvirno razstavo domačih izdelkov. Pa kaj čemo, ker nova era pisano gleda tudi naj izverstniši umetne izdelke, če le kolikaj po cerkveno dahnejo, in treba bode nekaj časa, da se nova era prepriča, da brez cerkve kolo ne bode teklo. Vr.

truda in dela bo treba, da se nekako bližamo svojim sosedom. Toda začetek je že storjen, kar še ni, se še more zgoditi. Bog daj!

Med drugimi nazočimi imenujemo v. č. gosp. stolnega prošta dr. Pogačarja, dr. Jan. Bleiweisa, uda deželnega šolskega svetovalstva, in gosp. J. Hrovata, prihodnjega ravnatelja c. k. preparandije, in nekatere gospe učence zasebnih dekliških zavodov.

„Pravnika“ g. Razlagovega je dosedaj že 8 štev. na svitem; novi naročniki dobé še vse številke od letošnjega leta. Deveti list prinese članek: „Deržavna sprevidnost v nasprotji s pravom in moralo“ gledé na odertijo in na posilni civilni zakon.

Prečastiti o. Salezij Volčič so se 28. t. m. s svojega daljnega popotovanja zdravi povernili.

Na Brezovici pri Ljubljani je bila preteklo nedeljo, 26. kim., prav vesela slovesnost, kakoršne vernikom in gorečim cerkvenim pastirjem sladko veselje delajo. Skoz 15 lét je bilo skorej neprenehoma kaj delati pri ondotni cerkvi, preden se je vse potrebno doveršilo, ter so zidali častitljiv zvonik in napravili nove zvonove, orglje, veliki altar, in na zadnje so zdaljšali cerkev, v kateri je zdaj mladi Šubic prezbiterijo prav prijazno na presno zmalal, gospodična Langusova pa naslikala prav lep in ginljiv križev pot, ter je cerkev po gorečnosti preč. gosp. fajm. J. Potočnika in po dobroti njegovih ovčic kakor nova, kaj prijazna in častitljiva. Prečast. o. Salvator so to nedeljo križev pot postavili in blagoslovili, preč. gosp. stoljni fajm. Jož. Zupan pa s čversto pridigo slovesnost povzdignili, v kateri so razložili zgodovino cerkvenega dela, dali gosp. pastirju in ovčicam spodobno hvalo, potem razložili: kaj je križev pot, kako ga je treba moliti in kolike milosti so z njim sklenjene; niso pa pozabili omeniti tudi sedanje stiske sv. Očeta Pija IX in ljudi opomniti, da naj za nje zvesto in zaupljivo molijo. Ako bi hotli popisovati, bi imeli še veliko povedati, kaj se je na prizadevanje tega g. fajm. zgodilo še po podružnicah, kaj za šolo, za duhovsko hišo, za pokopališe itd. Bog pa tudi duhovnijo, ki je vsa razveseljena, prav vidno blagoslavlja, da živi z vsim potrebnim oskerbljena, v lepi edinosti in zadovoljnosti med seboj in z duhovnimi pastirji. Bog živi oboje!

Z Gorenskega beremo v „Vaterlandu“ čverst protest zoper posiljenje Rima po Italijanih. — Glasiti se moramo katoličani, oporekati na glas, povsod, neprenehoma, dokler se pravica ne poverne. Ako toži posestnik pri sodni prederzneža, kateri je gonil vole na njegovo posestvo; zakaj bi mi katoličani molčali, kadar žene kralj tisuče vojšakov na rop v posestvo našega vesoljnega Očeta, rimskega papeža?

Barbana na Primorskem, 10. sept. — Premil. prevzv. knez in nadškof so se danes obiskovaje primorsko zavoljo delitve sv. birme z otoka Grada pripeljali na otok Barbano. Ladijo, v kateri so se prepeljali, je spremljevalo več družih čolničev kakor po suhem spremelja mnogo kočij višjega pastirja. Pridši v Barbano so v svetišči Matere Božje sv. mašo brali in za njimi duhovni njih spremstva. Med tim časom se je precej veliko ljudstva nabralo, ki ga nekaj prijadra v lepih ladijah iz bližnjih, nekaj pa tudi iz daljnih krajev.

Lepo je viditi, ko se ladije z belimi jadrili približujejo po morji temu majhnemu otoku. Od začetka je viditi le belih pikec tu in tam na višnjevo zeleni vodeni planjavi, večji in večji prihaja ta pikica, in že je razločiti jadro, in barkico, ljudi v nji, in čez nekaj časa je tudi zaslišati petje romaric, ki sosebno v serce sega, kakor bi se lepše razlegalo nad vodo kakor sploh na suhi zemlji. Pravim „romarji in romarice,“ ker otok Barbana je svetišče Matere Božje.

Ta otok je štirioglat, dober streljaj dolg, in ravno

toliko širok (v četerti ure sta me dva mornarja dvakrat okrog otoka pripeljala). Skoraj v sredi otoka stoji cerkev, in veliko romarsko poslopje s stanovanjem duhovnega vodja tega svetišča. Okrog cerkve in stanišča je ves otok z drevjem nasajen. Na zgornjem kraju ima otok stališče za barke in lepo in močno zdelan nasip ali „molo.“

Na tem otoku so prevzv. nadškof, ki so vodja svetišča, ostali do popoldne. Podvodja v. č. g. Stagni Leonard jih je pogostil v sobani svojega stanovanja in z njimi mnogo duhovnov iz bližnice. Popoldne ob štirih so prevzvišeni odrinili; se peljali zopet v ladii do Belvedera, in od tam po suhem proti mestu Červinjanu.

Kdor stari Oglej in Grad obišče, gotovo tudi ne bo opustil iti na otok Barbano k Materi Božji na božjo pot.

V starodavnih časih je stal tu lazaret (bolnišnica) oglejskega mesta. Neki vibar je bil prignal toliko valov in vode na ta otok, da se je vse skorej pogreznilo in poderlo. Na velikem drevesu pa je bila na enkrat viditi podoba lesena Matere Božje, in ko so se bile vode utekle, je prišel oglejski patrijarh Elija in je podobo presv. Device v majhno kapelico dal prenesti, ki jo je nalašč v ta namen postavil. Zidal je potem cerkev, in stanišče zraven nje. Od tistega časa (leta 582) naprej je bil tu vedni shod pobožnih častivcev preblažene Marije D., in stala je ta cerkev do leta 1593, v katerem letu je menih o. Pavel Cribellio zidal novo cerkev, ki stoji še danes. Veliko veliko čudežev se je zgodilo na prošnjo Marije Dev. Barbanske in skoraj brez števila ljudi roma vedno k temu svetišču na prijazni otok Barbano. Leta 1863 15. avg. so sedanji nadškof goriški, višji škof videmski, in patrijarh beneški z zlatimi kronami kronali lepi podobi Marije in Jezusa. Slovesnost je spisana na marmelnato plošo, ki je vzdana v steno blizo velikega oltarja.

Pobožni, ki radi in s pravim duhom romate, pridite in prepričali se bote, da je lahko moliti, in da se z obilnim sadom moli v bazilikah Ogleja in Grada — in sosebno v svetišču na otoku Barbani.

Iz Gorice. Četerta seja vesoljnega zbora 18. jul. 1870. Poglavje IV. (Sklep.) O nezmotljivosti rimskega papeža v uku. — Terdil je pa vselej ta sv. prestol, da je v ravno tem apostoljskem pervaštvu, ki ga rimski papež, kakor naslednik Petra, prednika apostelnov nad vso cerkvijo ima, tudi zapopadena naj višji oblast učenitstva, to poterjuje vedna navada cerkve, in določili so to sami vesoljni zbori, sosebno oni, v katerih ste se jutrova in zahodnja cerkev v edinost vere in ljubezni sklepale. Očetje namreč četertega zbora carigrškega, sledé stopinje svojih sprednikov, so razglasili to-le slovesno spoznanje: Perva pomoč zveličanja je, ohraniti ravnilo prave vere. In ker se ne morejo na stran pustiti besede Gospoda našega Jezusa Kr., ki pravi: Ti si Peter, in na to skalo bom zidal svojo cerkev, torej doveršene dogodbe poterjujejo to, kar je bilo rečeno, ker pri apostoljskem stolu, je bila katoliška vera vedno neomadežana in nauk svet ohranjen.

Od tega prestola vere in nauka se nočemo nikakor ločiti, ki upamo, da smo v enem občestvu, kterege veleva apostoljski prestol, v katerem je celo in pravo edinstvo keršanske vere.*) S priterjenjem pa družega lugdunskega zbora so Greki spoznali: da ima sveta rimska cerkev naj višji in polno pervstvo in oblast čez vso katoliško cerkev, ki za gotovo pa ponižno priča, da jo je prejela s polno oblastjo od Gospoda samega v svetem Petru, prvem in naj višjem apostelnov, kterege nastopnik je rimski papež. In kakor je pred drugim dolžna braniti versko resnico, tako mora tudi ona

*) Iz veroizpovedi sv. Hormizda papeža, kakor je od Adrijana II očetom 8. vesolj. carigr. 4. predložena in od očetov podpisana.

s svojo sodbo določiti, ako vstanejo vprašanja zastran vere. Poslednjič je florenški zbor določil: da je rimski papež pravi namestnik Kristusov in glava vesoljne cerkve, oče in učenik vseh kristjanov; in da je njemu od Gospoda našega Jezusa Kristusova po svetem Petru podeljena polna oblast vesoljno cerkev pasti, voditi in vladati.

Ti pastirski dolžnosti zadostiti, so si spredniki naši vselej neutrudljivo prizadevali, da bi se zveličanski Kristusov nauk pri vseh narodih na zemlji razširjal, in z enako skerbjo so čuli, da tam, kjer je bil sprejet, se tudi cel in čist ohrani. Zato so višji pastirji vesoljnega sveta, zdaj po samem, zdaj pa združeni v zborih, po starodavni navadi vseh cerkev in po zgledu nekdanjih vodil, temu apostoljskemu prestolu naznanaovali sosebno tiste nevarnosti, ki so se v verskih rečeh pokazovale, da naj bi se zlasti tam verske škode popravljale, kjer se vera ne more skaziti.*)

Rimski papeži pa, kakor so čas in okolišine našale, so zdaj po sklicovavnih vesoljnih zborih ali po zaslišanih mislih po svetu razširjene cerkve, zdaj zopet po posameznih zborih ali pa po družih pripomočkih, ki jim jih je božja previdnost pripravila, vse to verovati določevali, kar so z Božjo pomočjo spoznavali, da se vjema s sv. pismom in z ustnim izročilom. Sej naslednikom Petra sv. Duh ni bil zato obljubljen, da bi po njegovem razodevanju novo vero oznanovali, temuč da bi po njegovi pomoči od apostelnov izročeno razodenje ali verski zaklad neoskrunjen varovali in zvesto razlagali. Njih apostoljski nauk so tedaj vsi častitljivi očetje in pravoverni sveti učeniki spoštovali in spolnovali, prav dobro vedoči, da ta sedež sv. Petra je vselej prost ktere koli zmote, po nebeški obljubi našega Gospoda Zveličarja, katero je storil pervaku svojih učencev: Jaz sem za-te prosil, da ne omahuje tvoja vera, in ti, nekdam spreobrnjen, poterjaj svoje brate.

Ta dar resnice in vere tedaj, ki nikdar ne usahne, je bil dan od Boga Petru in njegovim naslednikom na tem prestolu, da svoje imenitno opravilo v zveličanje vseh dopolnujejo, da se po njih vsa Kristusova čeda odvrta od strupene jedi zmote, poživlja pa s pašo nebeškega nauka, da se cerkev obvaruje prilčnosti razpertije ter se vsa edina ohrani, da torej operta na svoj temelj ostane trdna zoper vrata peklenške.

Ker pa ravno v tem času, ko je zveličanske moči apostoljske službe naj bolj potreba, ni malo taci, ki njeno oblast zmanjšujejo; torej cenimo za čisto potrebno, da prednost, katero je edinorojeni Sin z naj višjo pastirsko oblastjo milostno sklenil, naj se slovesno izreče.

Tedaj, zvesto deržé se izročila, od začetka keršanske vere sprejemanega, v čast Bogá Zveličarja našega, v povišanje katoliške vere, in v zveličanje keršanskih narodov, s priterjenjem svetega zbora, učimo in določimo, da je od Boga razodeta verska resnica:

Rimski papež, kadar govori s prestola, to je, kadar opravljajoč službo Pastirja in Učenika vseh kristjanov, po svoji naj višji apostoljski oblasti določuje nauk od vere ali nrave (zaderžanja, življenja), ki se ga mora deržati vesoljna cerkev, je po božji pomoči, ki mu je bila v sv. Petru obljubljena, obdarovan s tisto nezmotljivostjo, ki je hotel božji Odrešenik, da naj bo njegova cerkev z njo prevedena, kadar določuje nauk od vere ali nrave; torej so take določila rimskega papeža same po sebi in ne po sporazumljenji (vesoljne) cerkve nespremenljive. Ako bi se pa kdo prederznil, temu Našemu določilu zopervati, kar Bog obvari: naj bo izločen.

Dano v Rimu, pri očitni seji v Vatikanski cerkvi slovesno obhajani, po včlovečenji Gospodovem l. 1870, 18. jul., v 25. našega papeštva.

*) Gl. sv. Bern. list CXC.

V Terstu so laški rogovileži tirjali razsvitljivo mesta, nekatere hiše so bile razsvitljene. Derhali so kričale slavo Italii, italijanski zastavi, Rimu, Garibaldy, Macinu, republiky in metale so kamne na policaje in vojake. Kako hitro, pa kako grenko se mašuje Beustova politika!

Razgled po svetu.

Odbor bratovšine sv. Mihela na Dunaju je poslal rezno pismo do ministerskega predsednika grofa Potočkega. Pravi namreč: „Zopernarodopravno ravnanje italijanskega kralja proti sv. Očetu Piju IX je katoličane vesoljnega sveta napolnilo s pravičnim serdom, in pa toliko bolj, ker s tim so razžaljene vse pravice. Avstrijske katoličane pa zadeva še ta britkost, da ministerstvo za zunanje zadeve ni le nič storilo, da bi sv. Očeta branilo v njih posestvu, temuč je še celo neveržena govorica razširjena, da je taisto obnovljeno oropanje papeža pospeševalo.

Mati bratovšina sv. Mihela nadangelja je po svojih pravih poklicana, neprekeršljive pravice sv. apostoljskega stola braniti in je torej v odseku 19. t. m. enoglasno sklenila: zoper to ravnanje naj slovesniše oprekati, ona vidi v obnašanji avstrijskega ministerstva za zunanje do papeža nespoštovanje vsega dosedanjega obnašanja katoliške Avstrije in njene presvitle prestolne hiše, kakor tudi žaljenje naj bolj prevagljive večine avstrijskih deržavljanov. Torej menimo, da imamo pravico, vis. c. kr. ministerstvu tirjanje naznaniti, naj gosp. ministru za zunanje naloži, da naj sv. Očeta v brambo vzame in pri italijanskem kralju to doseže, da svoje vojake s papeževe zemlje nazaj umakne“ itd.

Rimsko. Papeževi vojaki so se 4 ure junaško branili zoper laške napadnike, in še le ko so papež zapovedali streljanje ustaviti, so zamogli Lahi v Rim, ktere ga bi brez papeževega povelja pač še dolgo ne bili dobili. Papež stanujejo v Angelskem gradu; govorilo se je, da jim bodo gospodje „ravbarji“ vatikanski oddelek pustili; se bo vidilo, če bodo grabeži še tako velikodušni. Edini pruski poslanec Arnim se je nekoliko pečal za Rim, ter je bil dosegel saj nekaj ur odloga ob času napada. To dogodbo išejo strinjati z osnovami pruskega pocesarjenja; pruski kralj namreč ima menda v kratkem postati nemški cesar, in radi bi, naj bi saj posredoma papež kronanje zverševal, če ne že sam, pa saj po pooblastniku. Prus utegne tudi zmiraj več katoliških podložnikov pridobiti, ako se razširi v Francosko, na jug itd.

„*Tir. Stimmen*“ so prišle 22 kim. v črnem obrobku ter so naznanile, da je Rim v rokah sovražnikov. Pravi jo k temu: „Razodeli smo včeraj britke občutke, ki so nas obhajale pri tej dogodbi kakor katoličane in Avstrijane. — Številka tega lista je bila pod pečat djana. Kakor list katol. tirolskega ljudstva ne smemo molčati zdaj, ko se je v imenu katoličanov storil italijanski plen zoper dedino sv. Petra.“

O zaslišanji laškega poslanca pri sv. Očetu piše „*Unità catt.*“: „Poterjuje se, da grof Ponza di San Martinovo obnašanje v Rimu je bila prava revšina. Pij IX ga niso delj mudili kakor k večemu dve minutvi in so mu to le rekli: Mislim, da ne delam zoper keršansko ljubezen, ako Vam rečem Kristusove besede: „Vi ste pobeljeni grobi, znotraj polni gnjusobe. Vaše obetanja so hinavšina, poznam Vas.“ Nato je odgovoril poslanec: „Ali, sv. Oče, 35 milijonov Italijanov Vas prosi...“ „To ni res, so naglo odgovorili Pij IX, naj manj 23 milijonom se gnjusi Vaše počenjanje in so na moji strani,“ in zdajci so ga odpravili.

Nam neprijazni listi so kakor golo resnico naznanaovali, s kolikim navdušenjem je rimsko prebivavstvo sprejemalo laško vojaštvo, kakošno adresu so rimski

mestjani poslali do kralja poštenoviča itd. Opomnili smo že, da se na naznanila ni zanesti in znano je, kakošno ljudstvo so bili neki kričarji. Iz jéč izpušena derhal — to so bili predhodniki laških vojin in gladivci pota za moderno civilizacijo, pravijo „*Tir. Stim.*“ Po resničnih naznanilih iz naj boljši papeževe okrajine je bilo s strahom prešinjeno ljudstvo, ko so nanagloma priderle rovarske trume. Ubogo ljudstvo po kmetih, ki je serčno vdano sv. Očetu, je od razdraženja z zobmi škripalo in se je jokalo britkosti zavolj sramotnega napada. Boji se po pravici, da s prihodom Lahov pridejo tudi laški davki. Brez nekterih karbonarjev in že omenjenih komedijantov bi bili Sardinii po mestih in po deželi pri mertvaški tihoti prišli na Rimsko.

Razne novice. 1000 angleških demokratov je 19. kim. naredilo veliko „larmo“ v tem pomenu, da naj Anglija priterdi francoski republiki in poskerbi za pošteno pomirjenje. Ako ne bodo vladarji na kakem bližnjem kongresu za bivše in bivajoče prestole poskerbeli, pa tudi za konservativne državne služabnike, utegne v kratkem vse križem ležati. — Znani dr. Keršbaumer, bogosl. profesor v št. Hipolitu, pisatelj in popotovalec, je postal ondoten kanonik. — „*Frankf. Ztg.*“ meni: „Kakor gotovo je vojska l. 1866 današnje vojsko kakor neogibljev nasledek v nedrji imela, tako gotovo pripelje današnja vojska v malo letih za seboj vojsko na vzhodu. Kakor tukaj Germani in Romani, tako si bodo v nedolgem času nasproti stali Germani in Slovenje..“ To je že mogoče, prašanje je pa vender, če se bode Prusu takrat tako vsrečevalo, kakor danes? „Do tretjega rado gre,“ je sicer pregovor, toda vselej ne velja. Tudi Prus še ni prišel domu s Francoskega. — Iz Pariza še zmiraj preganjajo nesramno ženstvo; to naj bi bili poprej zmiraj storili in bi se mestu zdaj ne godilo tako. Tako naj bi storila tudi L. in druge mesta, naj bolj pa nečedni D., če ne jih bo pravični Bog enako in po pravici strahoval. Nesramnost v nebo vpije za strahovanje, bodi si v Sodomi ali pa drugej. — V pruskih kardelih menda bolezen strahotno vojake zdeluje, do 88.000 bolnih so že po železnici poslali nazaj na Nemško; mertvih in ranjenih štejejo že do 150.000; zato pa z nezmerno terdobo novake zbirajo po Nemškem, da jih ženejo na Francosko, katerih mora tam biti, kakor peska ob morji, ker povsod s tako silo planejo nad Francoze. — V državnem zboru je samovoljna centrališka stran skor zgubila večino; ultranemci zavoljo tega že hudo kričijo in še le bodo, — in kar niso dozda premgli, bodo še zdaj tako kretali, da bi bilo za Pruse prav. Toda zraven družih bode zaupno tudi vojašina na ravnopravni strani in zoper Prusa ter se utegne še kaj popraviti, kar so ti samopridni „ultrasi“ v 10 letih skazili. —

Iz Ljubljane. Kakošno „moralo“ in „dogmatiko“ učijo gospodje tagblattarji? — Imajo pa vsele dni judje in blatarji, odkar so zvedili, da je Sardinia tudi Rim poropal. Tagblatt je še le spet izpraznil nad pohlevnim Pijem IX celo mavho svojih psovk in bogokletij, kakor si jo je od judinje „*Neue Freie Presse*“ izposodil. Čujte: Ta „*unfehlbarer Halbgott*“, ki je nebesa hotel napadati, je poslednji (???) svetni gospodovavec na papeškem stolu. V sredi civiliziranega sveta, kterege dan na dan napredovanje omladuje in lepša, je stalo mesto vélikega mašnika kakor podoba razpada in smerti, — v razporu z oliko tega veka...“ — Kar se poslednjega tiče, se je pač res mlajšal italijanski svet po sardinskem svojstvu z novimi ječami, z novimi ropi, s preganjanjem škofov, duhovnov, kloštrov id. med tem ko so bili papeževi podložni med vsimi v Evropi naj manj obteževani

datvami in drupimi težavami. „Olika tega veka“ so pa blezo smertne in klavne orožja, kakoršnih svet še ni vidil, in pa laži in obrekovanja Tagblatta in nove „*Fr. Pr.*!“

Pij IX ni „*halbgott*“, take so imeli neverniki Rimljani, in imajo jih ne mara liberalci, ki za nauke pravega Boga ne marajo. — Pij IX je namestnik Kristusov, kateri se v veri ne moti zato, ker je Kristus in sv. Duh z njim kakor s središnikom svete cerkve, ki je zidana na skalo. — Pij IX ni prvi, ki so ga tolovaji oropali, kakor Tagblatt ni prvi, ki se nesreče svojega očeta veseli; pa tudi upamo, da se škodoželjno prerokovanje Tagblattovo ne bo spolnilo, da bi bil Pij IX „poslednji“ gospodovavec izmed papežev v Rimu. Pregnan je bil iz Rima Gelazij II (1118) in verniki so žalovali; — bežati je mogel Aleksander III, in verniki so žalovali; — pregnana sta bila Pij VI in VII, in žalovala je sveta cerkev; — pregnan je bil že tudi Pij IX, in žalovala je vsa cerkev, oropan je zdaj na novo, in verniki po vsem svetu žalujejo, protestirajo, molijo: kakošni „*intelligentni človekoljubi*“ pa so ljudje, ki pravijo, da so katoličani, pa taki krivici „*glorijo*“ pojejo, to naj svet sodi.

In zakaj bi ne smel papež Rima in nekoliko zemlje imeti? Zato, ker je duhoven poglavar, pravijo. Tako? Prus je naj višji zapovednik protestanske vere v svoji deželi: tedaj preč z njim! kaj rogovili po Francoskem in hlepí še celo po novih deželah! Rus je papež razkolniške vere; čimu mu je tedaj cesarska krona, naj jo ljubljanskemu Tagblattu na glavo posadi, ki se ne meni za „*duhovsko kraljestvo.*“ Angleška kraljica je protestanska papeževka: „*cujus regio, illius religio.*“ torej preč s prestola! tako uči judovski časnik na Dunaju, in zato tudi ljubljanski Tagblatt.

Naj glasovitiše debeloglavstvo pa je še zadej. Poslušaj človek Tagblattovo mehkočutje za pravico in poštenost. Tagblatt namreč pravi, da poropanje Rima se ne dá „*narodopravno,*“ pač pa

moralno opravičiti!

Tu tedaj se je Tagblatt prav očitno izpovedal: „Tagblattova moral (nравnost) opravičuje rop in tolovajstvo. Ali imate dosti? Dobro tedaj; poskusite napasti hišo v kakem predmestju, n. pr. v Blatni vasi, preženite iz nje gospodarja ali potisnite ga v kaki kot: to ni greh, „to se dá moralno opravičiti, — po Tagblatovih načelih!“

Ako pa Tagblatt tako „*moralo*“ uči, potlej se tudi njegovi „*dogmatiki*“ nič več ne čudite.

Preč. g. K. Legat je bil 27. kim. vmesten za kanonika v Rudolfovem.

Svarilo. Par gospôskih potepuhov hódi k duhovnom s pretvezo spovedi, in jih potem za denar žuli. (Eden je že zapert.) Varite se!

Duhovske spremembe.

V ljubljanski škofii. Č. g. Tom. Kajdiž-u, duh. pom. na Dobrovi, je podeljena fara Vodice; — č. g. Mart. Derčarju, duh. pom. v Hrenovicah, pa lok. Polica. —

Dobrotni darovi.

Za sv. Očeta. Sv. Oče, blagoslovite Brezovško faro, ki v Vašem jetništvu za Vas moli, 2 gl. 50 kr. — G. K. T. iz G. 1 vel. križavec za 2 gl. 12 kr. st. den. — A. J. 1 gl. Sv. Očetu srečo voši za versko resnico in prosi blagoslova za-se in za svojo deržino, ter za keršansko stanovitnost v veri. — Iz Železnikov 1 gl., da bi nam sprosili dušne in telesne pomoči. — Z Zali-loga 20 kr. — (Drugi darovi prih.)